

Matruşka: 2024 Nisan Ayı Rusya-Avrasya Bülteni

Batı-Rusya çekişmesinin yaşandığı Gürcistan'da “yabancı etkinin şeffaflığı” yasası ve protestolar

Gürcistan'da protestolar nedeniyle gerilim artmakta. Sebebi ise 2013 yılından beri iktidarda olan Gürcü Rüyası Partisi'nin parlamentodan geçirdiği ve ifade özgürlüğünü kısıtlayıp sivil toplum kuruluşlarına kısıtlamalar getireceği düşünölen “yabancı etkinin şeffaflığı” yasasının kitlesel şekilde protesto edilmesi. Bu yasa finansmanın yüzde 20'sinden fazlasını yurt dışından gelen fonlarla karşılayan basın ve sivil toplum kuruluşlarının yabancı ajan olarak tanımlamasını içeriyor. Muhalifler ise hükümetin bu yasayla muhaliflerin medya ve sivil toplum kuruluşları faaliyetlerine ket vurabileceğini düşünüyor. Avrupa Birliği de yasaya karşı çıkmakta. Protestoları gerçekleştirenler ve yasayı eleştirenler ise daha çok Avrupa Birliği yanlısı ve Batıcı olarak bilinmekte. Protestolarda Avrupa Birliği bayrakları da dalgalandırılmakta. Daha Batıcı çizgideki olan Gürcistan Cumhurbaşkanı Salome Zurbuşvili ise yasayı onaylamayacağını belirtiyor. Fakat iktidar partisi parlamentoda güçlü pozisyonda.

Muhalifler, yasa tasarısının Rusya'nın talimatıyla hazırlandığını ve iktidardaki Gürcü Rüyası Partisi'nin Kremlin'in etkisinde olduğunu ileri sürüyor. Protestolardaki sloganlardan biri de “Rus yasasına hayır.” Yasanın “Rus yasası” olarak bilinmesinin nedeni ise “yabancı ajan” yasasının Rusya'da uzun süredir kapsamlı bir şekilde uygulanıyor olması ve Gürcistan'daki yasanın da Rus modelini örnek alması.

Rusya'da yabancıların ve özellikle Batılıların lobcilik ve STK faaliyetlerine çok olumlu bakılmadığından ve Rusya'nın iç işlerine müdahale olarak algılandığından “yabancı ajan” (inostranniy agent) yasası Rusya'da uzun süredir uygulanmakta. Bu yasa, Rusya'da internette veya başka bir ortamda hükümet aleyhinde bilgi yayan ve yurt dışından finanse edilen kişilerin, sivil toplum kuruluşlarının ve basın kuruluşlarının “yabancı ajan” olarak tanınmasını öngören kanun. Kanuna göre, yabancı ajan olarak nitelendirilen kişi ve kuruluşların finans kaynakları denetime açılıyor, belirli idari uygulamalara tabi tutuluyorlar ve bu kişiler üzerinde kısıtlamalar uygulanıyor. Kanunun ilk kabul edildiği dönemde sadece kâr amacı gütmeyen sivil toplum örgütlerine ve medya kuruluşlarına “yabancı ajan” damgası vurulabilmekteydi. Şu anda ise kanunda yapılan değişikliklerle beraber sosyal medyada hükümet yetkililerini eleştiren görüşler paylaşılan ve yurt dışından bağış veya ödeme aldığı iddia edilen bireylerin de “yabancı ajan” olarak adlandırılabilmesi söz konusu. Bundan dolayı kanun daha fazla

genişletilerek daha fazla kişiyi kapsar hale gelmiş ve Ukrayna savaşının başlamasından sonra Rusya'daki birçok kişi "yabancı ajan" tanımına tabi tutulmuştur.

Gürcistan'daki protestolar ve sonbahardaki parlamento seçimleri Gürcistan'ın Batı ile Rusya arasındaki güç mücadelesindeki yerini belirleyecek. İktidardaki Gürcü Rüyası Partisi Batı ile Rusya arasında dengeli bir politika izlemeye çalışıyor ve Rusya'ya karşı yaptırımlara katılmıyor. Muhaliflerin ezici çoğunluğu ise Batı ve Avrupa Birliği yanlısı. Ülkede Gürcistan'ın Avrupa Birliği'ne katılımına destek de yüksek. İlginç olan bir nokta ise birçok muhalif Rus'un da Ukrayna savaşının başlamasından sonra Gürcistan'a taşınmış olması. Gürcistan'ın 2004 yılı sonrası şu anda tutuklu olan eski Gürcistan Cumhurbaşkanı Saakaşvili ile başlayan Batıcı politikasından son yıllarda Gürcü Rüyası Partisi'nin iktidarı ile daha dengeli ve Rusya'ya karşı daha ihtiyatlı bir politikaya geçtiğini hatırlamakta fayda var. Bu yasanın akıbeti Gürcistan'ın Batı ve Rusya eksenindeki durumunun da izdüşümü olacak.

Rusya'da göçmen meselesi

Mart ayında Rusya'nın başkenti Moskova'daki Crocus City Hall'da 143 kişinin hayatını kaybettiği ve 360 kişiden fazla insanın da yaralandığı bir terör saldırısı gerçekleşti. Bu terör saldırısını gerçekleştirenlerin Tacikistanlı olduğu öğrenildi. Saldırı sonrasında, milyonlarca Orta Asyalı göçmenin çalışmak için bulunduğu Rusya'da göçmenlere yönelik önlemler artmaya başladı. Tacikistan ve Kırgızistan hükümetleri vatandaşlarına mecbur kalmadıkça Rusya'ya gitmeme çağrısında bulundu.

Rusya'daki Tacikistan vatandaşlarına yapılan muamele nedeniyle Rusya ve Tacikistan arasında husumet de yaşanmaya başlandı. Tacikistan Dışışleri Bakanı Sirojiddin Muhriddin, Moskova'daki havaalanlarında binlerce Tacikistan vatandaşının kuyrukta bekletildiğini ve Vnukovo Havalimanı'ndaki geçici gözaltı merkezinde 964 Tacikistan vatandaşının tutulduğunu söyledi. Tacikistan Dışışleri Bakanlığı, Rusya büyükelçisinin bakanlığa çağrılarak kendisine Rusya'daki Tacikistan vatandaşlarına yönelik olumsuz bir yaklaşımda bulunulması nedeniyle nota verildiğini ve Rusya'daki Tacikistanlıların hak ve hürriyetlerinin ihlal edildiğini açıkladı. Akabinde Rusya ve Tacikistan Dışışleri Bakanları Lavrov ve Muhriddin telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Tacikistanlı Bakan bu durumun ikili ilişkilerle bağdaşmadığını belirtti.

Göçmen meselesi Rusya'nın yumuşak karnı. Yabancı karışıklığına dönüşme potansiyeli taşımakta. 2000'li yılların başında da bunun örnekleri Rusya'da yaşandı. Şu anda ise Kremlin'in itidalli yaklaşımı nedeniyle göçmen karşıtı bir tavır Rus toplumunda oluşmuş değil. Rusya içerisinde Tacikistan, Kırgızistan, Özbekistan, Ermenistan ve Azerbaycan'dan çok sayıda göçmen bulunmakta. Bu göçmenler, özellikle Kırgızistanlılar ve Tacikistanlılar, ülkelerindeki akrabalarına para gönderdikleri için ülke ekonomilerine katkı sağlamakta. Rusya'nın bu ülkelerle sorun yaşadığı ve göçmenleri bu ülkelere karşı baskı aracı olarak kullandığı zamanlar da oldu. Bu yüzden göçmen meselesi Rusya açısından paradokslar içermekte. Göçmenlerin Rusya'daki sayısının azalması Rusya açısından güvenlik riskinin azalması anlamına geliyor. Çünkü Orta Asyalı göçmenler arasında radikal İslamcı akımlar daha fazla zemin bulmakta. Öte yandan Orta Asyalı göçmenlerin Rusya içindeki sayısının azalması hem Rusya'da iş gücü sıkıntısına neden oluyor hem de Orta Asya ülkelerinin Rusya'ya bağımlılık ilişkisinin daha da azalmasına neden olma potansiyelini taşımakta. Bu da Orta Asya ülkelerinin Rusya'dan kopuşunda katalizör görevi görebilir.

Gagavuzya ile Moldova merkezî yönetimi arasında kriz

Gagavuzya Moldova'ya bağlı özerk bir bölge. Gagavuzlar, Ortodoks Türk halkı ve dilleri Türkiye Türkçesi'ne çok yakın. Gagavuz sözcüğünün Gökoğuz'dan geldiği de iddia edilmekte. Gagavuzya, dönemin Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in de ara buluculuğu ve katkısı sayesinde 1994 yılında özerk statü kazandı. Bu özerk statü Kişinev tarafından görmezden gelinmekte ve Gagavuzya ile Kişinev arasındaki sorunlar son zamanlarda krize dönüşmüş durumda. Moldova Cumhurbaşkanı Sandu, Gagavuz Özerk Yeri Başkanı Yevgeniya Gutsul'un seçilmesinden sonra kendisinin hükümetteki üyeliğini hala onaylamadı. Bu durum ise Kişinev ve Gagavuzya arasındaki krizi daha da derinleştirdi. Kişinev ve Gagavuzya arasında birçok kökleşmiş sorun da bulunmakta: Moldova hükümetinin Gagavuzya'nın özerkliğini kaldırmak istemesi ve Gagavuzya'ya karşı izolasyon ve baskı politikası izlemesi, Moldova'da Rumenceleştirme politikası bağlamında Gagavuzların asimile edilmek istenmesi, Gagavuzların Rumence yerine Gagavuz Türkçesi ve Rusça konuşmaları ve de Gagavuzların zihinsel ve kültürel yakınlığının Moldova ile değil, Türkiye ve özellikle de Rusya ile olması. Batıcı ve Rusya karşıtı çizgideki Moldova hükümeti ve Cumhurbaşkanı Sandu, Gagavuzya lideri Gutsul'u Rusya ile olan derin bağlantıları nedeniyle kendisini Rusya'nın adamı olarak görmekte.

Ukrayna savaşının başlamasından bu yana Gagavuzya ile Moldova arasındaki gerginlik daha da arttı. Mart ayında Gagavuzya Başkanı Yevgenia Gutsul'un Moldova'nın baskısı nedeniyle Rusya'dan yardım istemek için Rusya'ya ziyaret gerçekleştirmesi ve Gutsul'un Rusya Devlet Başkanı Putin ve Rusya Federasyon Konseyi Başkanı ile görüşmesi Moldova hükümeti ile Gagavuzya arasındaki gerginliği daha arttırdı. Moldova içerisinde yer alan fakat Rusya'ya bağlanmak isteyen ve Rus askerinin bulunduğu Transdinyester Cumhuriyeti'nin Rusya'ya son zamanlarda destek çağrılarında bulunması ile birlikte Moldova içerisindeki diğer bir bölge olan Gagavuzya meselesi daha kritik bir hal aldı. Moldova hükümeti ile Gagavuzya bölgesi arasında gerginliğin artmış olması Kişinev, Gagavuzya'ya askerî hareket düzenleyip Gagavuzya'nın özerkliğinin ortadan kaldırırsa Rusya Gagavuzları korumak için askerî müdahale gerçekleştirir mi ve Türkiye'nin tepkisi ne olur sorusunu da akıllara gelmekte.

Rusya Savunma Bakan Yardımcısı'nın rüşvet suçlamasıyla tutuklanması

Rusya Savunma Bakan Yardımcısı Timur İvanov rüşvet suçlamasıyla Rus mahkemesi tarafından tutuklandı. İvanov'un yolsuzluk suçlamasıyla 2 ay tutuklu kalmasına karar verildi. Suçlu bulunması halinde 15 yıla kadar hapis cezasına ve büyük miktarda para cezasına çarptırılması öngörülüyor.

İvanov ilginç bir profile sahip. 2019 yılında Forbes'un Rusya'nın en zengin silovikileri (Rusya'da askerî, istihbarati ve bürokratik elitlerden oluşmuş müesses nizam) listesine girmiş. Ayrıca Rus vatandaşlığının yanında İsrail ve Fransız vatandaşlığı da bulunuyor. Çocukları Paris ve Londra'da yaşıyor. Bu durum Rusya için çok da şaşırtıcı değil aslında çünkü bugün Rusya'da Batı karşıtlığı yapan birçok Rus bürokratik ve siyasi figür Batı ülkelerinde gayrimenkule sahip ve çocukları Batı ülkelerinde yaşamakta.

Bu rüşvet soruşturmasının başlatılmasının ve sürdürülmesinin Devlet Başkanı Putin ve Savunma Bakanı Şoygu'nun bilgisi dahilinde olmaması mümkün gözüküyor. Rüşvet olayı bir zincire dönüşüp başka soruşturmaları ve başka kişilerin tutuklanmasını da getirecek mi, merak konusu. Ukrayna savaşı başladığından beri hem Rusya hem de Ukrayna askerî harcamalara yönelmiş durumda. Bu durumdan maddi fayda sağlamak isteyen grupların olması muhtemel. Bunun örneği Ukrayna'da yaşandı. Bir önceki Ukrayna Savunma Bakanı Oleksii Reznikov yolsuzluk iddialarına maruz kalmış ve daha sonra görevinden ayrılmıştı.

Ümit Nazmi Hazır, "Matruşka: 2024 Nisan Ayı Rusya-Avrasya Bülteni"

<https://www.fikirtepediya.com/matruska/matruska-2024-nisan-ayi-rusya-avrasya->

[bulteni/](#) (Yayın Tarihi: 5 Mayıs 2024).